

“In gesprek of uitgepraat” 12 september in de Stadkamer

Op de Praatstoel: Jaaropening toont geslaagd VVAO-engagement

Er bestaat een kloof tussen politiek en overheid en die blijkt te groeien. Een onderzoek van Ipsos, dat op Prinsjesdag verscheen, toont dat nu 72% van de kiesgerechtigden vindt dat de politiek meer met zichzelf bezig is dan met het aanpakken van de grote problemen. De kiezer wil dat er meer vertrouwen komt en er beter wordt samengewerkt.

De Arguskringen van VVAO Zwolle hebben onder het motto ‘horen, zien en *niet* zwijgen’ met de organisatie van de jaaropening dus haarfijn ingespeeld op wat breed in de samenleving leeft. Met de informatie- en discussieavond ‘In gesprek of uitgepraat’ aan de vooravond van het Zwolse burgerberaad over klimaat, willen zij een steentje bijdragen aan het verkleinen van de kloof en verbeteren van het gesprek tussen overheid en burger. Daarbij zijn expliciet jongeren uitgenodigd.

Beide doelstellingen lijken ruimschoots gehaald. In de volgeboekte zaal zit, naast de VVAO-ers, zo’n zestig procent deelnemers van buiten de vereniging: studenten van Hogeschool Windesheim, jongeren van de participatieraad en belangstellenden van volgende generaties waaronder docenten, ondernemers en adviseurs. En er werd levendig van gedachten gewisseld.

Doortje Wynia, voorzitter VVAO Zwolle, verwelkomt de deelnemers en introduceert 'de Praatstoel'. Een stoel met een gouden randje als een 'troon' waarop de actieve burger mee kan praten en die het belang van zijn bijdrage onderstreept.

Roeli Pot, expert op het gebied van diversiteit en inclusie en VVAO Zwolle-lid, is de vaardige voorzitter en discussieleider van de avond. Zij is onlangs benoemd tot VVAO hoofdbestuurslid maatschappelijke betrokkenheid.

Spreker **Christine Bleijenberg**, associate lector aan de Haagse Hogeschool, schreef een dissertatie over burgerparticipatie en doet onderzoek naar diverse vormen ervan, waaronder het burgerberaad. Ze presenteert enkele van de belangrijkste conclusies, met de focus op het burgerberaad.

“We zien onszelf in Nederland meestal als ‘redelijk en gematigd’ maar in de praktijk gaat het vaak mis. Daaraan ligt het psychologische gegeven ten grondslag dat we doorgaans allemaal bevestiging zoeken en daardoor in onze eigen afzonderlijke bubbels leven. In die bubbels worden we telkens gesterkt in ons eigen gelijk. Een afwijkende mening levert namelijk iets op dat *cognitieve dissonantie* heet. Dat voelt ongemakkelijk en roept stress op. Precies dat gebeurt als je in discussie gaat met iemand uit een andere bubbel en dat maakt het in de praktijk zo moeilijk.

Voorgeschiedenis telt altijd

Als burger en overheid in gesprek gaan moeten beiden zich ook realiseren dat er altijd sprake is van een voorgeschiedenis die een rol gaat spelen in het debat. Laat mensen dus hun ervaring uitspreken, wees open over je bedoelingen en schep duidelijke kaders! Niet iedereen kan gelijk krijgen maar de ervaring leert dat als mensen zich serieus genomen voelen, er naar hen geluisterd wordt, zij dit ook kunnen accepteren.”

Uitgangspunten voor een goed gesprek:

- **Respect:** Het gevoel beleefd en respectvol bejegend te worden
- **Voice:** De ervaring dat er voldoende ruimte is om je mening te geven, en dat er werkelijk geluisterd wordt
- **Explanation:** Begrijpelijke uitleg over het (vervolg)proces en verantwoording over hoe de inbreng van de burgers hierin wordt meegenomen.

Op vragen over hoe je een geslaagd burgerberaad kunt realiseren, antwoordt Christine dat het belangrijk is groepen te bereiken die nooit meepraten. Alleen zo kan een representatieve samenstelling worden bereikt. Een van de problemen die zich voordoen bij een burgerberaad is dat het een *talig* proces is, terwijl een grote groep deelnemers daar juist moeite mee heeft. Christine hamert er nog op dat voor een succesvol burgerberaad vooraf duidelijk moet zijn wat de overheid precies met de uitkomsten gaat doen. Anders is teleurstelling het resultaat en het afbraakrisico dus groot.

Monique Schuttenbeld, wethouder in Zwolle met een grote portefeuille waaronder inwonerbetrokkenheid en democratie in de wijk, vertelt over de activiteiten en plannen van de gemeente en over haar eigen ervaring met participatie als projectleider.

Monique toont de 'Atlas van afgehaakt Nederland'¹, gepubliceerd in 2022. Maar liefst 40% van de bevolking blijkt afgehaakt, heeft geen of weinig vertrouwen in de politiek en stemt niet, of op een 'buitenstaanderspartij' meestal aan de flanken van het politieke landschap.

Nog voordat concrete plannen voor participatie ontwikkeld worden, is het belangrijk te starten met een 'open plan proces'. Dat is een soms langdurige zoektocht om de benodigde input voor een transparant besluitvormingsproces bij elkaar te krijgen. Monique: 'Je moet weten wat er speelt in de buurt waar je iets wilt bereiken.'

Onafhankelijk

Bij een participatieaanpak bestaat er een verschil tussen de leef- en systeemwereld (procedures, processen en formulieren). Die kloof vormt een risico voor het verkrijgen van vertrouwen. Voor het onderzoek naar wat er speelt worden onafhankelijke onderzoekers ingezet, omdat mensen met hen vrijer en makkelijker praten dan met overheidsvertegenwoordigers.

¹ Begin 2022 verscheen de 'Atlas van Afgehaakt Nederland', waarin de auteurs René Cuperus en Josse de Voogd verkennen hoe maatschappelijke verschillen tussen mensen tot uiting komen in 'de verkiezingskaart'. Ze laten zien hoe verschillen in opleidingsniveau, inkomen en gezondheid zich vertalen in sociaal-culturele voorkeuren en politieke keuzes en hoe die over ons land zijn verdeeld. Er zijn steeds meer mensen die 'afhaken, zij hebben minder vertrouwen in de politiek, stemmen niet (meer) of kiezen voor 'buitenstaanderspartijen' aan de flanken. (Redactie: Een van de maatregelen die minister Bruins-Slot hierop aankondigde in 2022 is het 'versterken van de democratie door in te zetten op zeggenschap en invloed, inclusief bestuur waarin mensen zich herkennen'.)

Zwolle doet sinds 1995 doorlopend onderzoek naar hoe de leefbaarheid en veiligheid ervaren worden. Gelukkig waarderen de burgers Zwolle nog steeds met een ruime voldoende.

De Zwolse participatieaanpak is recent vastgelegd in de nota 'Hanza!'. Dit is een verplichte stap binnen de landelijke Omgevingswet die per 1 januari 2024 van kracht wordt. 'Zwolle gaat verder', vertelt Monique "en heeft ook een omgevingsverordening vastgelegd." Om Hanza te introduceren en te laten zien hoe dit participatiebeleid werkt, is een bordspel ontwikkeld

De gemeenteraad heeft het initiatief genomen voor het eerste Zwolse burgerberaad. Dat gaat over de vraag 'hoe Zwolle op een eerlijke manier kan verduurzamen tot energieneutraal in 2050.' De campagne ervoor is op 18 september van start gegaan.

Iemand van de jongerenraad vraagt of minderjarigen hieraan ook mee kunnen doen. Participeren kan volgens Monique vanaf 16 jaar.

Het publiek stelt dat voor een goed beraad wel een helder kader nodig is. "Dat vooraf duidelijk is wat wel kan en wat niet.

Na de pauze staat een panel paraat voor vragen en discussieonderwerpen, bestaande uit de twee sprekers, Olaf Heinen van het burgerinitiatief '50 tinten groen', voormalig wethouder en VVAO-lid Margriet Meindersma en Bert Stekenes, voorzitter van de Jongerenraad.

Roeli heeft de panelleden vooraf gevraagd stellingen voor te bereiden waarop zij het publiek willen laten reageren. Christine stelt dat we iets belangrijks zijn verleerd: 'We zijn het verleerd om op een constructieve manier met andersdenkenden te praten. Om polarisatie te

voorkomen en te komen tot oplossingen voor omstreden vraagstukken moeten we die vaardigheden snel verbeteren.'

Monique wil weten 'Wanneer voelt u zich gehoord'? Margriet stelt: 'In een geïndividualiseerde samenleving is het de politiek, die het algemeen belang moet bewaken. Duidelijke uitvoerbare keuzes zijn voorwaarde voor het zinvol betrekken vooraf en achteraf van de burgers in alle verscheidenheid.'

Olaf ziet het liefst een apolitek proces: 'Volwaardige participatie bij grote vraagstukken zou een apolitek proces moeten worden. Of misschien wat neutraler: Hoe houden we populisme weg bij participatieprocessen?'

Bert vindt: 'De stemgerechtigde leeftijd moet naar 16 jaar'. En grapt in een zaal met veel grijze hoofden vervolgens: 'boven de 80 mogen burgers niet meer stemmen.'

Vervolgens wordt de Praatstoel druk bezet door deelnemers die op de stellingen reageren, een vraag willen stellen of een bijdrage willen leveren. Ook vliegen vragen vanuit de zaal de panelleden om de oren.

Enkele vragen en opmerkingen u

'Vaak wordt participatie gedelegeerd aan een projectontwikkelaar. Dat is net als de slager die eigen vlees keurt. Gaat dit veranderen?' Monique: 'De projectontwikkelaar is verplicht een participatietraject te starten en zal zich moeten houden aan de criteria van Hanza.' Margriet: 'Maar de gemeente blijft altijd de eindverantwoordelijkheid houden voor het plaatsvinden van een correct participatieproces.'

Een van de jongeren vraagt of burgers ook zelf iets kunnen starten afgezien van de georganiseerde burgerberaden. Daarop wordt het *burgerinitiatief* besproken, een prachtige manier om dingen vanuit de bevolking voor elkaar te boksen en om samenhang en vertrouwen te krijgen. 'Het zou mooi zijn als burgers meer greep krijgen op de energie die ze zelf in de wijk opwekken, bijvoorbeeld door 50% eigenaarschap' vindt iemand in het publiek.

'Blijf de regie houden'

Het burgerinitiatief Ommermars is een mooi voorbeeld van hoe zo'n initiatief succesvol kan worden. 'Voorwaarde is wel dat je goed moet weten hoe je zo'n proces kan vormgeven, wie je moet betrekken en vooral hoe het een burgerinitiatief kan blijven en niet door de overheid wordt gedirigeerd,' zegt Hein Kuijper, kartrekker van het Ommermars burgerinitiatief, vanuit de Praatstoel. Hij heeft ervaring binnen verschillende ministeries en weet daarom hoe je als

burger het best te werk kunt gaan. Hein deelt met het publiek een compacte 'handleiding burgerinitiatief'.

Het publiek heeft natuurlijk veel vragen over het burgerberaad. Een van de aanwezigen zwaait met het boekje van Eva Rovers 'Nu is het aan ons', dat ook door sommige VVAO Arguskringen is bestudeerd. Daarin wordt in heldere taal uiteengezet wat een burgerberaad is, waarom het belangrijk is en waaraan het moet voldoen om een succes te worden.

We kijken terug op een leuke, leerzame avond waarbij de VVAO Zwolle bij velen levendig onder de aandacht komt, het gesprek bruist, er goed geluisterd wordt maar de tijd natuurlijk veel te kort is. We zijn nog lang niet uitgepraat. Doortje die de avond afsluit, hoopt hardop dat het gesprek voort blijft duren.

Overhandiging Praatstoel

Namens de Gemeenteraad, als organisator van de Zwolse burgerberaadpremiè, neemt raadslid Hetty van Aalderen, de Praatstoel in ontvangst met de opdracht de stoel te gebruiken en de burgers actief te betrekken en naar hen te luisteren. Hetty 'Die uitdaging gaan we aan. We gaan de stoel met verve inzetten!' Het publiek rest een uitdaging als actief burger, maar eerst met borrel napraten over een inspirerende avond.

